

## FELEMÁS VERS A XVIII. SZÁZADBÓL.

A kevertnyelvű verseknek azt a mosolyogtató formáját, amelyben magyar- és idegennyelvű szövegrészek egymást kiegészítik (magyarázzák vagy tagadják), Tolnai Vilmos a szigorúbban vett makaróni-versektől megkülönböztetve *felemások*nak nevezte. (M. Nyelv 1930. 241. l.) Irodalmunkban ezeknek a *Madzsar türki* és a *Vásárhelyi daloskönyv* híres *Cantio elegansa* (RMK. XV. 216.) a legrégebb példái. Paintner Mihálynak a pannonthalmi könyvtárban őrzött kézirati hagyatékában találtam az alábbi felemás verset. Már csak azért is érdemesnek tartom a közlésre, mert 1769-ből való, tehát distichonai az időmértékes magyar verselésnek legrégebb XVIII. századi emlékei közé tartoznak. Szerzőjének csak a keresztnévét tudjuk: Sándornak hívták s a vers írása idején Veszprémben élt. Tréfás verseket írt egy Prometheusnak csúfolt s ekkoriban Nyitrára került barátjához, akit ismételtlen Veresgyurkónak is nevez: bizonyára italos ember volt. Maga a vers így szól:

Est bona res: Hozz Bort; melior: tölts; optima: tsapd föl;  
 Dulcedo suavis: Többet is hozza (!) lehet.  
 Gaudia sed superat mundi: most Tokait igyál;  
 Nec coelum occurrit: még tele véle vagyok.  
 Infernus cessat, midőn az Ménesit adgyák;  
 Húzván Sopronyibúl, mens liquefacta natat.  
 Somlainak kedves illatját szaglani akarván,  
 Dices: non par non Numina nectar habent.  
 Élven ezekkel caput et sperare salutem,  
 Et venter totus fiat ut Oceanus.  
 Ezek nélkül ugyan nihil est mea vita, nihil cor;  
 Meg-marad az öröm, si bene multa fluant.  
 Ah perii! neque nota mihi suspicia duco!  
 Ezekbül tsak egy ha neha mesze vagyon  
 Quod mirum, Torkotskám ha meg-kiványa szerelmét?  
 Magnetem sequitur Linea tacta suum.

In Via Aeternitatis, 11<sup>ma</sup> 7bris1769.

Közli: KELEMEN GÉZA

HEBBEL-MOTÍVUM BÁRD MIKLÓS VEZEKLÉS C. VERSES  
REGÉNYÉBEN.

A *Vezeklés* cselekményében drámai fordulat következik be, amikor Hermann, Flóra elutasított udvarlója, azzal üt sebet Sándornak, Flóra vőlegényének szívére, hogy egy képet mutat neki. A kép címe: *A tavasz*, s a tavasz maga Flóra, szemben vele Hermann, mint barettes művész ül:

Hévben ihletett  
 Ecsetjén, mint a buja kikelet,  
 Oly mámorosan ünfelelt az asszony,  
 Láz lüktet a modelben és a rajzon.  
 Buja vágyak közt készül ott a kép.  
 A hatás teljes...

A képnek szörnyű hatása van; Sándor kételkedni kezd Flóra hűségében s ezután csaknem halálra gyötri kedvesét távoli, megmagyarázhatatlan hallgatásával. Végül minden kiderül, mert Hermann megvallja Flórának írt levelében:

Féltés fogott el... hamvadó szeszélyem  
Fellobogott mint vészes szenvedély,  
S tüzeben, ami határt vonni vél  
Jó és gonosz közt, minden oda égett,  
Lehúzni, bírni, eltaposni téged,  
Lángolt a vágy, izzott az akarat —  
Kiegtém. — Köszönts diadalmadat,  
S ha Sándor holnap kiterít eléd,  
Van oka rá, én megöltem hitét,  
Tolvaj ecsettel árulást koholva,  
Lányarcodat egy buja képre lopva,  
Szennyes gyanúval befertőzve téged....

Hebbelnek *Genoveva* c. drámájában is nevezetes szerepet játszik egy kép-motivum. A festő megfesti Genoveva képét. Golo, a szenvedélyes őrző megkeríti a képet s ráfesteti Genoveva férje helyébe az egyik szolgának, Dragnak a képét; a férj így szerelmi együttesben látja Genovét a szolgával. Mindezt azonban középkori bűbáj veszi körül. Egy boszorkány mutatja be a képet, de mint élő valóságot a csodalátó kristályüvegen keresztül. Minthogy a festő művét csak Siegfriednek, a férjnek a mórok elleni harcba távozása után készíti el, a férj nem emlékszik a képre. Így a hatás teljes, és a férj, Siegfried, elhatározza Genové halálát.

A helyzetet a *Vezeklés*ben is erősen alakítja a kép-motivum. Itt is, mint a drámában Golo, a visszautasított szerelmes használja fel a képet. A cél is ugyanaz, tönkre akarják tenni a férfi bizalmát asszonyában. Itt is az asszony félreérthetetlen arckifejezése a döntő. A szerelmesek e műben is távol vannak egymástól s ez elősegíti a félreértés hatását. S itt is olyan ártatlan, hűséges asszony szerepel, mint a Genovében. Azonban Bárd Miklósnál elmarad a középkori bűbáj, a színek nem olyan ríktók, a következmények nem oly véresek. A szolga helyett maga a visszautasított szerelmes szerepel a képen, a *Vezeklés* cselekvényének megfelelően, míg Hebbelnél a kép-motivum csak egy láncszem, bár igen fontos láncszem abban a láncban, amelyet az őrző Golo kovácsol, hogy először rabbá, azután halottá tegye azt, akit annyira szeretett, és aki őt — megőrizve ura iránt hűségét — eltaszította. Bárdnál a kép epikai motivum: kegyetlensége mellett is megoldható helyzetet teremt. Hebbelnél a drámai sors csomóját bonyolítja: hogy kioldódjék, életnek kell elpusztulniuk, és szenvedések egész láncolatának kell bekövetkeznie, hogy végül győzhessen az igazság, megmentve a maradék boldogságot, amelyet a sors még lehetővé tett.

MERÉNYI OSZKÁR.